
ПРАВА НА ЧОВЕКА

ДЕЛОТО *СТЕФАНОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ*

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

(Жалба № 26198/13)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 февруари 2021 г.

Настоящото решение е окончателно. То може да претърпи редакционни промени.

По делото *Стефанов срещу България*

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение)
в състав от:

Тим Айке (Tim Eicke), *председател*,

Фарис Вехабович (Faris Vehabović)

Пере Пастор Виланова (Pere Pastor Vilanova), *съдии*,

и Илзе Фрайвирт (Ilse Freiwirth), *заместник-секретар на от-
делението*,

като взе предвид:

че жалбата (№ 26198/13) срещу Република България е подадена до Съда на 28 март 2013 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (Конвенцията) от българския гражданин г-н Владимир Пелов Стефанов („жалбоподателят“);

че е взето решение да се съобщи на българското правителство („правителството“) за жалбата;

и становищата на страните,

след обсъждане в закрито заседание на 12 януари 2021 г.

постанови следното решение, прието на същата дата.

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Предмет на делото е оплакването, че с изказване на министъра на вътрешните работи, направено в хода на висящо досъдебно производство във връзка с престъпления, за които се твърди, че били извършени от жалбоподателя, е било нарушено правото на жалбоподателя по чл. 6, т. 2 от Конвенцията да бъде считан за невинен до доказване на противното.

ПО ФАКТИТЕ

2. Жалбоподателят е роден през 1973 година.

3. След смъртта на жалбоподателя на 5 юни 2018 г. синът му, г-н Владимир Владимиров Стефанов, е изразил желанието си да поддържа жалбата на негово място.

4. Синът на жалбоподателя е представляван от г-жа З. Стефанова и г-жа И. Василева, адвокати, практикуващи в гр. София.

5. Правителството е представлявано от своите агенти към Министерството на правосъдието г-жа М. Коцева и г-жа М. Христова.

6. Фактите по случая, представени от страните, може да бъдат обобщени по следния начин.

7. На неуточнена дата жалбоподателят бил признат за виновен за грабеж и убийство, извършени през 1997 г., и осъден на лишаване от свобода. През 2011 г. бил освободен предсрочно от затвора.

8. През септември 2011 г. след извършен в гр. Благоевград въоръжен грабеж жалбоподателят отново бил задържан. По време на своето бягство извършителят на престъплението стрелял по полицейски служители и отвлякъл няколко души. Срещу жалбоподателя били повдигнати няколко обвинения и той бил задържан под стража. На 17 януари 2013 г. мярката му за неотклонение била заменена с „домашен арест“, тъй като по време на задържането му здравето му се влошило. Към този момент воденото срещу него производство било все още на етап разследване в досъдебната фаза.

9. Няколко дни по-късно, на 25 януари 2013 г., министърът на вътрешните работи бил гост на „Панорама“ – популярно вечерно предаване по Българската национална телевизия. Обсъждайки дейността на правосъдната система, той заявил следното:

„За мен е важно институциите да работят в интерес на обществото. Да се ръководим от върховенството на закона. И мога да ви дам много примери, които са фрапиращи, защото нека да си припомним за Владимир Пелов, който знаете, че преди година и няколко месеца направи въоръжен грабеж на златарско ателие в Ботевград. Впоследствие той се оттегли, като отне противозаконно един автомобил, а в автомобила беше една жена с дете, стреля по полицейски служители и когато видяхме неговата биография, се оказва, че... е извършил същия подобен обир на златарско ателие, впоследствие е извършил и убийство, за което е получил 20-годишна присъда. След 10 години за добро поведение той е пуснат предсрочно. Една година по-късно, даже няма и една година, извършва този въоръжен грабеж, който е в Ботевград“.

10. Изказването на министъра на вътрешните работи продължило с критика относно факта, че националните съдилища са определили на жалбоподателя мярка „домашен арест“.

11. С окончателно решение от 5 май 2016 г. жалбоподателят е осъден за въоръжения грабеж, извършен през 2011 година.

ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

12. Общите правила на деликтното право са регламентирани в чл. 45–54 ЗЗД, приет през 1951 г. По-точно чл. 45, ал. 1 ЗЗД предвижда, че всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму. Според чл. 49 ЗЗД този, който е възложил на друго лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод на изпълнението на тази работа.

ПО ПРАВОТО

I. По предварителния въпрос

13. Правителството оспорва правото на сина на жалбоподателя да поддържа жалбата на мястото на своя баща след неговата смърт на 5 юни 2018 г. (вж. § 3 по-горе). Правителството поддържа, че правото да бъдеш считан за невинен до доказване на противното е изключително лично и непрехвърлимо, както и че смъртта на жалбоподателя няма връзка с предмета на делото. Правителството се позовава на приетото от Съда по делото *Sanles v. Spain* (решение по допустимостта), № 48335/99, ЕСПЧ 2000 XI).

14. Синът на жалбоподателя посочва, че той е близък роднина и наследник на жалбоподателя. Той поддържа, че когато Съдът

трябва да прецени дали наследниците на жалбоподателя могат да поддържат жалбата, от решаващо значение е не дали соченото като засегнато право е прехвърлимо, а дали наследниците притежават легитимен интерес от искането Съдът да се произнесе по делото. Синът на жалбоподателя изтъква, че има моралното задължение да предприеме необходимите действия, за да бъде постигната справедливост. Наред с други решения той се позовава на решението на Съда по *Ergezen v. Turkey* (№ 73359/10, 8 април 2014 г.).

15. Решението по делото *Sanles* (цит. по-горе), на което се позовава правителството, се отнася до случай, в който наследник е искал да подаде жалба до Съда от името на починалия. Съдът е приел, че посочваните като нарушени права са непрехвърлими, и е приел жалбата за недопустима. В редица други случаи, в които жалбоподателите са починали в хода на висящото пред Съда производство, когато е разглеждал въпроса дали техните наследници или близки роднини имат легитимен интерес да поискат продължаването на производството, Съдът отново е разглеждал дали правата, чието нарушение е било твърдяно, са прехвърлими, или не (вж. напр. *Thévenon v. France* (решение по допустимостта), № 2476/02, ЕСПЧ 2006 III; *Angelov and Angelova v. Bulgaria* (решение по допустимостта), № 16510/06, 7 декември 2010 г.; *Bittó and Others v. Slovakia*, № 30255/09, § 74, 28 януари 2014 г.).

16. Независимо от това в по-скоро разгледани дела, при които жалбоподателите са починали в хода на производството пред Съда, Съдът е приел, че решаващият критерий е не дали разглежданите права са прехвърлими към наследниците, желаещи продължаването на производството, а дали като принципно положение наследниците могат да обосноват наличието на легитимен интерес да поискат от Съда да се произнесе по делото, произтичащ от изразеното от жалбоподателя желание да упражни своето лично право да подаде жалба (вж. *Ergezen*, цит. по-горе, § 29; *Ivko v. Russia*, № 30575/08, § 68, 15 декември 2015 г.; и *Provenzano v. Italy*, № 55080/13, § 96, 25 октомври 2018 г.). Съдът е приел също, че принципно водените пред него дела за човешки права имат морално измерение и близките на жалбоподателя могат да имат легитимен интерес от това да гарантират, че ще бъде постигната справедливост дори след смъртта на жалбоподателя (вж. *Malhous v. the Czech Republic* (решение по допустимостта) [ГО], № 33071/96, ЕСПЧ 2000 XII).

17. Връщайки се към настоящия случай, Съдът посочва, че лицето, търсещо продължаването на производството, е синът на жалбоподателя, т.е. близък член на семейството му и негов наследник (вж. § 3 по-горе). Като се имат предвид останалите факти по случая и изложените по-горе съображения, Съдът намира, че синът на жалбоподателя има легитимен интерес да поддържа жалбата от името на своя баща и да получи произнасяне.

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, т. 2 от Конвенцията

18. Жалбоподателят е направил оплакване по чл. 6, т. 2 от Конвенцията, че със своето изказване от 25 януари 2013 г. министърът на вътрешните работи е заявил, че жалбоподателят е виновен за извършването на престъпленията от 2011 г., макар той да не е бил осъден с влязла в сила присъда за тях.

19. Според чл. 6, т. 2 от Конвенцията:

„Всяко лице, обвинено в престъпление, се счита за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона“.

A. По допустимостта

20. Правителството прави възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Правителството твърди, че жалбоподателят е имал възможност да предяви деликтен иск по силата на съответните разпоредби на ЗЗД (вж. § 12 по-горе). В подкрепа на своето възражение правителството е приложило три съдебни решения, постановени в хода на едно производство, по деликтен иск срещу Министерството на вътрешните работи, подаден от лице, което в изказване пред медиите е било наречено от директора на Главна дирекция „Национална полиция“ „бандит“. Софийският градски съд е отхвърлил претенцията на ищеца по процесуални съображения независимо от принципната ѝ основателност (*Решение № 4133/12.06.2017 г. на Софийския градски съд по гр. д. № 7714/2015 г.*). След това Софийският апелативен съд е присъдил на жалбоподателя 500 (петстотин) лв., равняващи се на 255 евро, като обезщетение за неимуществени вреди (*Решение № 2648/19.12.2017 г. на Софийския апелативен съд по в. гр. д. № 3943/2017 г.*), но в крайна сметка това решение е отменено от Върховния касационен съд отново на процесуални основания (*Решение № 99/03.07.2019 г. по гр. д. № 1876/2018 г. на ВКС, IV г. о.*). Последващият ход на производството е неясен.

21. Жалбоподателят поддържа, че решенията на Софийския градски съд и Софийския апелативен съд, цитирани по-горе, не са влезли в сила и не са доказателство за наличието на ефективно вътрешноправно средство за защита.

22. Общите принципи относно изчерпването на вътрешноправните средства за защита са обобщени в решението по *Vučković and Others v. Serbia* [ГО] (предварителни становища) (№ 17153/11 и 29 други, § 69–77, 25 март 2014 г.). Съдът в частност приема по отношение на тежестта на доказване, че правителството, което твърди, че някое вътрешноправно средство за защита не е било изчерпано, има задължението да докаже неговата ефективност (пак там, § 77).

23. В предходни сходни случаи срещу България Съдът е приемал, че правителството не е успяло да демонстрира, че вътрешноправното средство, на което се позовава и в настоящия случай – деликтен иск по Закона за задълженията и договорите (вж. § 12 и § 20 по-горе), може да се счита за ефективно по смисъла на чл. 35, т. 1 от Конвенцията (вж. *Maslarova v. Bulgaria*, № 26966/10, § 35 и § 38, 29 януари 2019 г., и *Lolov and Others v. Bulgaria*, № 6123/11, § 48–51, 21 февруари 2019 г.). В настоящия случай правителството е представило три решения на националните съдилища, постановени в хода на едно производство, и се е позовало най-вече на решението на Софийския апелативен съд, с което на жалбоподателя е било присъдено обезщетение за неимуществени вреди за нарушение на правото му да бъде считан за невинен до доказване на противното (вж. § 20 по-горе). Но това решение, както и решението на Софийския градски съд са били отменени и не са влезли в сила. Следователно Съдът не би могъл само на това основание да стигне до различен от направения в предходните решения извод относно ефективността на въпросното вътрешноправно средство (в обр. см. – *Posevini v. Bulgaria*, № 63638/14, § 53–55, 19 януари 2017 г., където едно решение, което обаче е влязло в сила, е било достатъчно за Съда да приеме, че има разумно очакване за успех на деликтния иск и следователно е налице вътрешноправно средство, което трябва да бъде използвано).

24. Съответно Съдът приема, че правителството не е демонстрирало наличието на ефективно вътрешноправно средство за защита, и отхвърля възражението за неизчерпването му.

25. На последно място, Съдът приема, че оплакването не е явно необосновано или недопустимо на друго основание, посочено в чл. 35 от Конвенцията, поради което го приема за допустимо.

Б. По същество

26. Жалбоподателят твърди, че министърът на вътрешните работи е заявил „категорично“, „несъмнено“ и „в съобщителна форма“, че баща му е извършител на престъпления, въпреки че разследването по тях е било в своята досъдебна фаза. Изказването му не може да представлява критичен политически коментар. Изказването е било направено в известно телевизионно предаване, гледано от множество хора.

27. Правителството заявява, че изказването на министъра на вътрешните работи от 25 януари 2013 г. е било направено спонтанно и че той всъщност не е коментирал дали според него жалбоподателят е виновен за престъпленията, извършени през 2011 г. Делото срещу жалбоподателя е било дадено като пример за работата на съдебната система в стремежа на министъра да направи критичен политически коментар.

28. Според практиката на Съда презумпцията за невиновност по чл. 6, т. 2 от Конвенцията е нарушена, ако длъжностно лице направи изказване за обвиняем, че е извършил престъпление, ако изразява позицията, че той е виновен, преди вината му да е била доказана по предвидения в закона начин (вж. сред мн. др. *Allenet de Ribemont v. France*, 10 февруари 1995 г., § 35–36, Серии А № 308, и *Velyo Velev v. Bulgaria*, № 16032/07, § 46, ЕСПЧ 2014 (извлечения)). В такъв контекст при изказването на длъжностното лице е важен подборът на думи относно обвиняемия, който не е бил съден и признат за виновен (вж. *Daktaras v. Lithuania*, № 42095/98, § 41, ЕСПЧ 2000 X). Въпросът дали изказването на длъжностно лице е нарушило принципа на презумпцията за невиновност трябва да бъде решен съобразно конкретните обстоятелства по случая (вж. *Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia*, № 9043/05, § 103, ЕСПЧ 2014 (извлечения), и *Lolov and Others*, цит. по-горе, § 63).

29. В настоящия случай жалбоподателят се е оплакал по повод на направеното от министъра на вътрешните работи изказване по национална телевизия, цитирано в § 9 по-горе. Изказването е било направено по повод на факта, че жалбоподателят е бил

поставен под „домашен арест“ от националните съдилища, което обстоятелство е било критикувано от министъра.

30. Дори Съдът да е готов да приеме, че думите на министъра са били спонтанно изказани по време на живо телевизионно предаване, докато министърът е давал примери за неодобрявани от него решения на националните съдилища, Съдът за пореден път заявява, че министърът като длъжностно лице, заемащо висока длъжност, е бил длъжен да подбира думите си внимателно (вж. § 28 по-горе).

31. Съобразно фактите по случая и конкретно използваните думи Съдът намира, че въпросното изказване е отишло отвъд коментар на относимото фактическо развитие на събитията или обяснение, че едно лице е било заподозряно в извършването на престъпления (вж., *mutatis mutandis*, *Gutsanovi v. Bulgaria*, № 34529/10, § 200, ЕСПЧ 2013 г. (извлечения), и *Alexey Petrov v. Bulgaria*, № 30336/10, § 70, 31 март 2016 г.): изказването може да създаде у зрителите впечатлението, че жалбоподателят без съмнение е извършил въоръжен грабеж, стрелял е по полицейски служители, взел е кола и е отвлякъл намиращите се в нея хора. Изказването е било направено в момент, в който разследването на тези престъпления все още е било висящо (вж. § 8 по-горе).

32. Съдът е стигал до подобен извод за нарушение на чл. 6, т. 2 от Конвенцията по множество предходни дела, включително срещу България (вж. измежду други *Gutsanovi*, § 201; *Alexey Petrov*, § 74; и *Maslarova*, § 46, всички цит. по-горе; *Butkevičius v. Lithuania*, № 48297/99, § 53, ЕСПЧ 2002 II (извлечения); и *Petrov and Ivanova v. Bulgaria*, № 45773/10, § 46, 31 март 2016 г.). Съдът не вижда причина да стигне до по-различно заключение в настоящия случай.

33. Съответно е допуснато нарушение на чл. 6, т. 2 от Конвенцията.

III. Относно приложението на чл. 41 от Конвенцията

34. Съгласно чл. 41 от Конвенцията:

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последните от това нарушение, Съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна“.

35. Синът на жалбоподателя претендира 3500 евро обезщетение за неимуществени вреди.

36. Правителството твърди, че претенцията е прекомерна.

37. Съдът намира, че жалбоподателят трябва да е претърпял неимуществени вреди в резултат от установеното по-горе нарушение на неговите права. Съдът потвърждава, че членове на семейството, които имат правото да поддържат жалбата след смъртта на жалбоподателя, могат да заемат неговото място и в претенцията на справедливо обезщетение, включително претенцията за неимуществени вреди (*Sargsyan v. Azerbaijan* (справедливо обезщетение) [ГО], № 40167/06, § 53, 12 декември 2017 г.). Като съобрази обстоятелствата по делото, Съдът приема за справедлива и присъжда претендираната от сина на жалбоподателя сума от 3500 евро

38. Синът на жалбоподателя претендира и 1800 лв., равняващи се на 920 евро, заплатени от неговия баща за адвокатското му представителство пред Съда. В подкрепа на тази претенция синът на жалбоподателя е представил договор за адвокатска помощ от 27 март 2013 г. и фактури. Той претендира и сумата от 28,80 лева (15 евро) за пощенски разходи, като представя касови бонове за това.

39. Правителството намира сумата за адвокатско представителство за прекомерна.

40. Съдът приема, че претендираните разноски са били действително направени, необходими и разумни по своя размер. По тази причина Съдът присъжда на сина на жалбоподателя сумата в пълния ѝ размер от 935 евро, както и всеки евентуално дължим данък върху тази сума.

41. На последно място, Съдът счита за уместно лихвата за забава да бъде определена на базата на пределната лихва при отпускане на заем от Европейската централна банка, завишена с три пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Прие*, че синът на жалбоподателя, г-н Владимир Владимиров Стефанов, има легитимен интерес да продължи да участва в производството на мястото на своя баща.

2. *Прие*, че жалбата е допустима.

3. *Реша*, че е допуснато нарушение на чл. 6, т. 2 от Конвенцията.

4. *Решу*, че:

(a) ответната държава следва да заплати на г-н Владимир Владимиров Стефанов в тримесечен срок следните суми:

(i) 3500 (три хиляди и петстотин) евро обезщетение за неимуществени вреди, както и всеки евентуално дължим данък върху тези суми;

(ii) 935 (деветстотин тридесет и пет) евро за разноси, както и всеки евентуално дължим данък върху тази сума;

(b) от изтичането на посочения тримесечен срок до изплащането на сумите се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер на пределната лихва при отпускане на заем от Европейската централна банка, завишена с три пункта.

Изготвено на английски език и обявено в писмена форма на 2 февруари 2021 г. съгласно чл. 77, § 2 и § 3 от Правилника на Съда.

Илзе Фрайвирт,
заместник-секретар

Тим Айке,
председател